روزنامه سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، ورزشی صبح ایران • صاحب امتیاز و مدیرمسئول: مهدی رحمانیان • نشانی: میدان آرژانتین،خیابان الوند، کوچه آرشیا، پلاک ۶ • تلفن: ۹۲و۸۸۶۵۴۳۹۰ • نمابر: ۸۸۸۸۰۷۱۹ • تلفن آگهی‌ها: ۸۸۱۹۲۸۷۷ • تلفن امور مشترکین: ۸۸۲۰۹۵۹۳ • توزیع: شرکت‌پیام‌رسان سبز تلفن: ۶۶۲۸۷۳۴۴ • چاپ: گلریز تلفن: ۶۶۷۹۵۴۴۲

روزنامه شرق

www.sharghdaily.ir

یکشنبه • ۶ آبان ۱۳۹۷ • ۱۸ صفر ۱۴۴۰ • ۲۸ اکتبر ۲۰۱۸ • سال شانزدهم • شماره ۳۲۷۹ • ۱۶ صفحه

اذان ظهر تهران ۱۱:۵۱ • اذان مغرب ۱۷:۱۲ • اذان صبح‌فردا ۵:۲۲ • طلوع آفتاب ۶:۵۱

روزنامه فردا

fardashargh@gmail.com

میدون و سوفیا

تفنگ‌بازی در یک بیمارستان در قم

پوریا عالمی

● این خبر را بخوانید: «مجرم زندانی در یک بیمارستان با اسلحه‌ای که همراهان وی روز قبل به او رسانده بودند، تیراندازی کرده و بعد از زخمی‌کردن دو نفر فرار می‌کند. با تشکیل تیم‌های ویژه و تعقیب، ظرف کمتر از پنج ساعت فرد موردنظر و همراهانش دستگیر شدند».

این داستان کجا اتفاق افتاده؟

الف- در آخرین فیلم جیمزباند

ب- در فیلم مأمور ۰۰۷

پ- در تگزاس

ت- در یک بیمارستان

نتیجه‌گیری: واقعا مسئولان ما حق دارند روی ماهواره پارازیت می‌اندازند تا روی مردم تأثیر نگذارد. منتها ما پیشنهاد می‌دهیم جای پارازیت‌انداختن روی کانال‌های بی‌ادبی و سیاسی، روی کانال فیلم‌های اکشن پارازیت بیندازید، چون ما جای اینکه از ماهواره سیاسی‌بازی و بی‌ادبی یاد بگیریم، گویا تفنگ‌بازی و ژانگولر یاد گرفتیم.

جمع‌بندی: سوفیا... عشقم... واقعا مسئولان حق دارند همه‌چیز را سانسور می‌کنند تا ما بد نشویم؛ مثل بابای تو که تو را از زندگی من سانسور کرده تا روی من تأثیر نگذاری.

عاشق سانسورشده تو؛ میدون دوم

آکادمی

مغزهای زنگ‌زده، محصول مشترک ژنتیک و آموزش

محمدعلی آرامی
متخصص مغز و اعصاب

● بحث تأثیر ژنتیک و آموزش بر شکل‌گیری شخصیت و رفتار، قدمتی طولانی دارد. فلاسفه در این زمینه قرن‌ها سخن گفته و به مجادله پرداخته‌اند. در سال‌های اخیر علوم اعصاب و شناختی نیز به‌طور جدی به این مسئله پرداخته‌اند. پس از تماشای فیلم جدید هومن سیدی، این بحث را مجددا می‌توان مطرح کرد. من پس از خواندن یادداشت دکتر عبدالرحمن نجل‌رحیم (گوسفند هم مغز دارد، ۱۵ مهر) این فیلم را دیدم. سیدی هوشمندانه کلیدهایی را درباره رفتار متفاوت شاهین با شهروز به ما می‌نمایاند که در بستر داستان، ناسازگاری و در نهایت اعتراض شاهین را برای بیننده قابل درک می‌کند. ما می‌شنویم که شاهین بارها در مأموریت‌های داده‌شده شکست خورده است. وقتی که در دو مورد به ما نشان می‌دهد که شاهین قادر به انجام رفتار قساوت‌آمیز نیست (بریدن گوش و تماشای خفه‌کردن دختر جوان)، متوجه تفاوت این فرد با برادرانش می‌شویم. گویی اجرای رفتار آموخته‌شده به زمینه‌ای سرشتی نیز نیازمند است که شاهین آن را ندارد. برای پرهیز از اسپویل‌شدن فیلم در حال اکران، به‌طور خلاصه می‌گویم که معما در اواخر فیلم آشکار شده و معلوم می‌شود که تفاوت ژنتیکی نیز در این تفاوت نقش مهمی بازی می‌کند. نمی‌دانم که سیدی چنین نکته‌ای را براساس دانش خود از ساختار شخصیت و به‌طور آگاهانه در داستان فیلم قرار داده است یا ناخودآگاه و براساس خواست درام و به‌سبب فرازوفرودهای لازم برای قصه چنین نوشته است. به هر دلیل که باشد، این برداشت از فیلم می‌تواند در تأیید نقش مشترک آموزش و ژنتیک در شکل‌گیری شخصیت و رفتار انسان باشد.

پیشخوان

● شماره آبان‌ماه ماهنامه فیلم منتشر شد؛ ماهنامه‌ای که به استمرار در انتشار معروف است و نمونه مثال‌زدنی از پشتکار و مقاومت در عرصه روزنامه‌نگاری است. در این شماره پنج نقد بر مغزهای کوچک زنگ‌زده (هومن سیدی)، گفت‌وگو با فرهاد اصلانی به بهانه بازی در مغزهای کوچک زنگ‌زده، سه نقد بر جاده قدیم (منیژه حکمت)، نقدی بر سوفی و دیوانه (مهدی کرم‌پور)، نقدی بر ترومای سرخ (اسماعیل میهن‌دوست)، سه نقد بر عرق سرد (سهیل بیرقی)، نگاهی بر چند فیلم گروه هنروتجربه، مواجهه (سعید ابراهیمی‌فر)، فرشاد آقای گل (جعفر صادقی)، رزم‌آرا؛ یک دوسیه مسکوت (سیداحسان عمادی) و چاوش از درآمد تا فرود، از مطالب خواندنی این شماره است. در سینمای جهان نیز مطالبی درباره جیمز باند، بازی تاج‌وتخت و گزارش هفتادوپنجمین جشنواره ونیز منتشر شده است. مسعود مهرابی، مدیرمسئول و صاحب‌امتیاز ماهنامه فیلم است و هوشنگ گلمکانی دبیر شورای نویسندگان و عباس یاری دبیر هیئت اجرائی و تحریریه این مجله را برعهده دارند. این مجله با قیمت ۱۲ هزار تومان منتشر شده است.

کارتون خواب

آنجل بولیگان

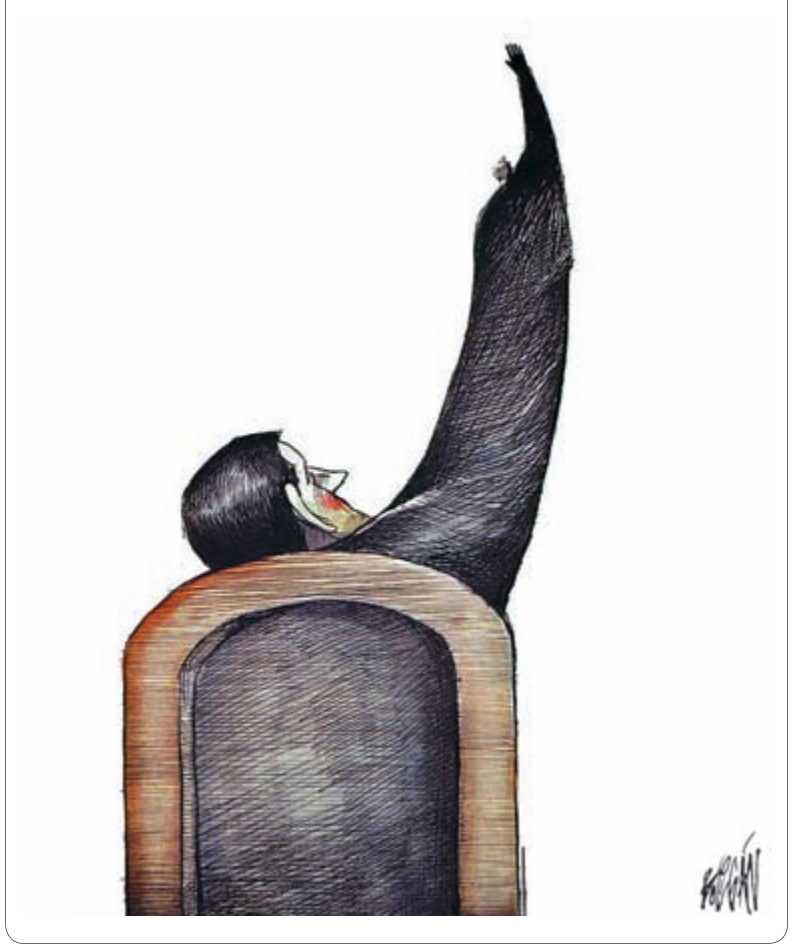

اتفاق

فیس‌بوک علیه ایران

در آستانه انتخابات میان‌دوره‌ای کنگره آمریکا و در ادامه محدودیت برخی شبکه‌های اجتماعی برای کاربران ایرانی، فیس‌بوک اعلام کرد که شماری از حساب‌های کاربری در ایران را که بیش از یک میلیون آمریکایی و بریتانیایی آنها را دنبال می‌کنند حذف کرده است. فیس‌بوک ادعا کرده است این حذف در راستای مقابله با دروغ‌پراکنی و انتشار اخبار جعلی و به دلیل «رفتار غیرمتعارف و هدف قراردادن کاربران در آمریکا و بریتانیا» است یا به گزارش ایسنا از گاردین، هدف این کاربران «ارسال پیام‌های تفرقه‌انگیز برای مخاطبان آمریکایی و انگلیسی» بوده است. آن‌طور که خبرگزاری رویترز اعلام کرده است، بر اساس گزارش آزمایشگاه تحقیقات دیجیتال فارنزیک، وابسته به شرکت آتلانتیک کانسیل، این اکانت‌های جعلی در فیس‌بوک که مبدأ آنها ایران است، خود را از لیبرال‌های آمریکا معرفی می‌کرده‌اند. ناتانیل گلیشر، رئیس بخش امنیت سایبری فیس‌بوک، دراین‌باره گفت: این ۸۲ حساب کاربری به‌طور مرتب پیام‌هایی با موضوعات سیاسی تفرقه‌انگیز و همچنین در مخالفت با دونالد ترامپ (رئیس‌جمهور آمریکا) منتشر می‌کردند و بیشتر آنها در آمریکا ساکن هستند. وی همچنین گفت: «تحقیقات ما در این زمینه در مراحل اولیه است و از آنجایی که هنوز ارتباطی با دولت ایران کشف نشده، نمی‌توانیم بگوییم که مسئول این اتفاق کیست». به نوشته گاردین، هفت رویداد نیز به‌عنوان بخشی از این کارزار شناسایی شده‌اند، اما گلیشر اطلاعات بیشتری دراین‌باره ارائه نداد و مشخص نیست آیا این رویدادها انجام شده‌اند یا نه.

گلیشر همچنین گفت که در آستانه انتخابات میان‌دوره‌ای در آمریکا، گروه‌های تحقیقاتی فیس‌بوک به سختی کار می‌کنند تا اطمینان یابند این شبکه به‌عنوان ابزاری برای دخالت‌های خارجی مورد استفاده قرار نگیرد. وی افزود، ما با دولت آمریکا و نهادهای اجرای قانون همکاری نزدیک داریم، چراکه با نزدیک‌شدن انتخابات میان‌دوره‌ای ۲۰۱۸ انتظار می‌رود چالش‌هایی ایجاد شود. به گفته فیس‌بوک، کاربران این صفحات با هزینه‌ای کمتر از صد دلار برای تبلیغ در اینستاگرام و فیس‌بوک، پست‌های خود را به مخاطبان بیشتری ارائه می‌دادند. فیس‌بوک همچنین عنوان کرده که اگرچه مبدأ این حساب‌ها ایران است، اما مشخص نیست که آیا این حساب‌ها از طرف دولت بوده‌اند یا نه! حدود دو ماه قبل نیز فیس‌بوک، توییتر و شرکت آلفابت صدها حساب مرتبط با دستگاه تبلیغاتی ایران را مسدود کردند، اما ناتانیل گلیشر می‌گوید که عملیات اخیر از برخی جهات پیچیده‌تر بوده و شناسایی این حساب‌ها نیز دشوارتر انجام شده است. شهریور گذشته که توییتر برخی حساب‌های ایرانیان را بست، علیرضا میریوسفی، مدیر بخش مطبوعات هیئت نمایندگی ایران در سازمان ملل متحد، ادعای دو شرکت آمریکایی مذکور علیه ایران را سوءاستفاده واشنگتن از بستر رسانه‌های اجتماعی خواند. علیرضا میریوسفی در توییتی ادعاهای دو شبکه اجتماعی یادشده را مضحک خواند و از اقدام مذکور به‌عنوان بخشی از اقدام‌های آمریکا برای تغییر نظام در ایران یاد کرد. «این اقدامات سوءاستفاده از بستر رسانه‌های اجتماعی است». محمدجواد ظریف، وزیر امور خارجه ایران، نیز در توییتر خود به مدیرعامل آن درباره بستن حساب کاربران واقعی ایرانی اعتراض کرد و نوشت: «توییتر حساب کاربران واقعی ایرانی شامل مجری‌های تلویزیونی و دانشجویان را با فرض اینکه که بخشی از یک عملیات نفوذ هستند، بست. چطور است به روبات‌های واقعی! در تیرانا که برنامه تبلیغی تغییر رژیم در ایران که از واشنگتن هدایت می‌شود را نشخوار می‌کنند، نگاهی بیندازید؟». به گزارش ایسنا، فیس‌بوک پیش از این نیز در تابستان گذشته حساب‌های کاربری جعلی را که توسط افرادی خارجی برای تأثیرگذاشتن بر اذهان آمریکایی‌ها مدیریت می‌شد، شناسایی و حذف کرد. این شبکه اجتماعی در ماه جولای ۳۲ صفحه و حساب کاربری را از فیس‌بوک و اینستاگرام حذف کرد که گفته می‌شد با آژانس‌های روسی در ارتباط بوده‌اند. فیس‌بوک یک ماه بعد از این نیز ۶۵۲ صفحه و حساب کاربری جعلی را حذف کرد که بخشی از چهار کارزار جداگانه بودند و ادعا می‌شد که با روسیه و ایران ارتباط داشتند. رئیس امنیت سایبری فیس‌بوک مدعی شد که حساب‌های حذف‌شده در هفته گذشته نیز نقاط مشترکی با این کارزارها داشتند.

Middle East Internet Users, Population and Facebook Statistics 2017

MIDDLE EAST	Population (2017 Est.)	Users, in Dec/2000	Internet Usage 31-Mar-2017	% Population (Penetration)	Internet % users	Facebook 30-Jun-2016
Bahrain	1,418,895	40,000	1,278,752	90.1 %	0.9 %	800,000
Iran	80,945,718	250,000	56,700,000	70.0 %	39.9 %	17,200,000
Iraq	38,654,287	12,500	14,000,000	36.2 %	9.9 %	14,000,000
Israel	8,323,248	1,270,000	6,351,174	76.3 %	4.5 %	4,900,000
Jordan	7,876,703	127,300	5,700,000	72.4 %	4.0 %	4,800,000
Kuwait	4,099,932	150,000	3,202,118	78.1 %	2.3 %	2,300,000
Lebanon	6,039,277	300,000	4,577,807	75.8 %	3.2 %	3,100,000
Oman	4,741,305	90,000	3,310,260	69.8 %	2.3 %	1,800,000
Palestine (State of)	4,928,225	35,000	3,087,868	44.7 %	2.1 %	1,700,000
Qatar	2,338,085	30,000	2,200,000	94.1 %	1.6 %	2,200,000
Saudi Arabia	32,742,064	200,000	20,813,695	63.6 %	14.7 %	14,000,000
Syria	18,906,907	30,000	5,562,250	29.1 %	3.9 %	n/a
United Arab Emirates	9,397,589	735,000	8,515,425	90.6 %	6.0 %	7,700,000
Yemen	28,119,546	15,000	6,773,228	24.1 %	4.8 %	1,800,000
TOTAL Middle East	395,327,874	3,284,800	141,931,765	36.7 %	100.0 %	78,000,000

Facebook users in the Middle East according to EIB

مغز اجتماعی - ۴۰

راست و چپ در سیاست

عبدالرحمن نجل‌رحیم
مغزپژوه

رواج اصطلاح راست و چپ در سیاست را میراث انقلاب فرانسه می‌دانند؛ ولی بسیاری از صاحب‌نظران اعتقاد دارند که افتراق راست و چپ در سیاست بسیار کهن‌تر از سال ۱۷۸۹ است و مربوط به پیش‌فرض فرهنگی حادث از غلبه دست راست در جوامع هند و اروپایی است. حداقل بیش از یک قرن پیش، دست راست نماد و مدل همه آریستو کراسی‌ها و دست چپ نماینده مردم عادی بود. لاپونس در سال ۱۹۸۱ متوجه شد که در سرتاسر قرون وسطا در اروپا، «راست» اشاره به خدا داشته و نشانه امتیاز، غلبه و تقدس بوده است. از دوران یونان باستان، تفاوت‌های فلسفی بین راست و چپ، نشان‌دهنده جدل برخاسته از طبیعت، قدرت، روابط اقلیت - اکثریت و نظام توزیع و برقراری عدالت انسانی بوده است. امروزه مغزپژوهی سیاسی به ما می‌گوید که تفاوت‌های فلسفی چپ و راست در سیاست، به نحوه شکل‌گیری باور و اعتقادات ما ربط دارد که از ساختار و کارکرد مغزی ما ناشی می‌شود. به نظر «جوست» و همکارانش در دانشگاه نیویورک، آنچه راست را از چپ در سیاست جدا می‌کند، دو نحوه احساس و اندیشه درباره ارزش‌های محوری زندگی ما است. به‌همین‌دلیل یا در مقابل تغییرات اجتماعی مقاومت می‌کنیم (حفظ سنت در تقابل با به‌چالش‌کشیدن آن) یا برعکس، اگر عدالت‌طلب باشیم، نبود برابری را رد می‌کنیم (سلسله‌مراتب و طبقات را به چالش می‌کشیم) و راست و چپ به‌این‌ترتیب از هم تفکیک می‌شود.

دست‌راستی‌ها تمایل به دفاع از نابرابری‌های موجود دارند و آنها را برحق و لازم می‌دانند. برعکس، دست‌چپی‌ها برای حاکم‌کردن شرایطی برابر، نظام موجود را مورد انتقاد قرار می‌دهند. این تفاوت‌های ایدئولوژیک براساس دو ارزش محوری ذکرشده در بالا در سطح زیرین و پنهان آگاهی نیز تظاهر می‌کند و نشان می‌دهد که دست‌راستی‌ها ثبات، سنت، وظیفه و فرمان را ترجیح می‌دهند و دست‌چپی‌ها از ارزش‌های مخالف آن، چون انعطاف‌پذیری، پیشرفت، تفاهم، تنوع و گوناگونی دفاع می‌کنند. پژوهش درباره کارکرد مغزی و مشخصات شخصیتی راستی‌ها و چپی‌ها پس از نتایج فاجعه‌بار جنگ جهانی دوم شروع شد. نظریه‌ای دراین‌باره شکل گرفت که ریشه انگیزه‌های معرفت‌شناسی و اگزیستانسیال حفظ سنت در مقابل تغییر و قبول نابرابری، نشانه فرایند پرهیز از شرایط ناامنی و تهدید حاصل از تغییر وضعیت موجود در شبکه‌های مغزی است. بررسی ۸۸ پژوهش در ۱۲ کشور بین سال‌های ۱۹۵۸ تا ۲۰۰۲ نشان می‌دهد که گوناگونی جهت‌گیری روانی مغز در برابر شرایطی که موجب تهدید یا ناپایداری و بی‌ثباتی و نااطمینانی می‌شدند، افراد را وادار به سوگیری ایدئولوژیک می‌کند. به‌ویژه اضطراب مرگ، ترس از تهدید و ازدست‌دادن، تعصب و انقباض ذهنی مغز، تحمل‌نکردن ابهام و سردرگمی، نیازهای فردی برای نظم، قانون و ساختار و تصلب فکری، شرایط دست‌راستی‌شدن را فراهم می‌کند. در عوض، گشوده‌بودن به سوی تجربیات جدید و پیچیدگی شناختی، تحمل و بردباری در مقابل شرایط پیش‌بینی‌ناپذیر و بلاتکلیفی و نبود حتمیت، اعتمادبه‌نفس، شرایط دست‌چپی‌شدن را فراهم می‌کند. گرچه هنوز تکنیک‌های متدولوژیک وسیعی در مراکز پژوهش سرتاسر دنیا وجود ندارد که از روش‌های گسترده‌ای که منجر به نتیجه‌گیری نهایی درباره غیرقرینگی ایدئولوژیک در کارکرد شناختی و انگیزشی باشد؛ ولی در دهه گذشته می‌توان نتایج را چنین خلاصه کرد: ۱- راست سیاسی بیشتر وضع موجود سیاسی را توجیه می‌کند. ۲- مقاومت در مقابل تغییر و قبول بی‌عدالتی اغلب نه همیشه منطبق بر یکدیگر هستند و همراه با توجیه وضع موجود از طرف دست‌راستی‌هاست. ۳- شخص دست‌راستی نیازمند نظم، ساختار، تصلب شناختی همراه با توجیه وضع، قبول نابرابری و در نهایت جهت‌گیری راستی است. ۴- در صورت پیش‌آمدن موقعیت‌هایی که همراه با ناامنی باشد، احساس کنترل از دست می‌رود و موجب تصلب احساس و خیال اندیشه می‌شود و شرایط برای میل به توجیه وضع موجود افزایش می‌یابد و تفکر دست‌راستی امکان‌پذیر می‌شود. ۵- حساسیت زیاد به امکان بروز شرایط خطرناک و تهدیدکننده که ممکن است در هنگام تغییرات اجتماعی رخ دهد، اغلب موجب مقاومت در مقابل تغییر شرایط و قبول نابرابری اجتماعی می‌شود. ۶- تشدید انگیزه‌های اگزیستانسیال در هنگام ترس و اضطراب اغلب منجر به توجیه وضع موجود و حفظ موضع دست‌راستی می‌شود. ۷- سردرگمی، ناامنی، حس پیچیدگی و احساس تشدیدیافته ترس و خطر در دوران طفولیت، احتمال دست‌راستی‌شدن در سنین بالا را افزایش می‌دهد.

مطالعات مغزپژوهی سیاسی امروز از این نظر حائز اهمیت است که درباره منشأ و ریشه‌ها، تظاهرات و نتایج تمایلات ایدئولوژیک در راست و چپ و فرایندهای ناآگاهی که بر قضاوت و رفتار افراد تأثیر می‌گذارد، راهگشاست. ازآنجایی‌که اغلب مکانیسم‌های مغزی شناخت ما خودکار و ناآگاهانه‌اند، طبیعتا پیشاهنگ فرایند مدیریت و کنترل آگاهانه مغز نیز هستند. بدیهی است که پژوهش در عرصه مغزپژوهی سیاسی بر محدودیت‌های روش‌های سنتی خودگزارشگرانه آگاهانه در روان‌شناسی عامیانه امتیاز آشکار دارد. به‌ویژه اینکه در بعضی موارد ممکن است تفاوت‌های ایدئولوژیکی در سطح شناختی یا عاطفی وجود داشته باشد؛ ولی این تفاوت‌ها در رفتار آشکار نشوند. به عبارتی مغزپژوهی به ما این قدرت مضاعف را می‌دهد تا به فرایندهای ریشه‌ای و پنهان در سوگیری‌های ایدئولوژیک راست و چپ سیاسی توجه دقیق‌تری داشته باشیم.

پرنده آبی

وزرا و کار ۱۴ ساعته

هم‌زمان با حضور حسن روحانی در #مجلس و بیان سخنانی در دفاع از چهار #وزیر اقتصادی پیشنهادی، کاربران در شبکه‌های اجتماعی نظرات خود را درباره سخنان او بیان کردند. بخش‌هایی از سخنان او واکنش‌هایی به همراه داشت و هرکسی نظر خود را درباره آن بیان کرد که درمجموع می‌توان نگرانی و بدبینی، اندکی اعتماد و امید و درعین‌حال نداشتن راه چاره را از میان این سخنان دریافت؛ مثلا این بخش سخنان او که گفته بود: «ما با وحدت و با استقامت و ایستادگی ملت بی‌تردید در زمانی کوتاه از مشکلات عبور می‌کنیم» که این کلمه «زمان کوتاه» سبب شد برخی درباره آن نکاتی را بنویسند یا اینکه وقتی گفت: «حتما می‌توانیم تورم را مهار کنیم. روند صعودی تورم ادامه نخواهد یافت». تقریبا بیشتر کاربرانی که اظهارنظر کرده بودند به عدم حضور افراد قوی در کابینه و سخنان جهانگیری اشاره کردند. البته یک عده هم در اوج ناامیدی به توانایی اقتصاددانان همراه روحانی اشاره کردند که در دولت قبل توانستند تورم را مهار کنند. شاید مهم‌ترین نکته امیدبخش سخنان رئیس‌جمهور این جمله بود که «هیچ زمانی در سال‌های گذشته ذخایر کالاهای اساسی ما به اندازه امروز نبوده است» که سبب شد بسیاری از سخنان مسئولان و مردم و مشکلات مطرح در بیمارستان‌ها، کمبود دارو و حتی ماجرای پوشک و... فکت بیاورند. البته این جمله «ما در جلسات سه قوه، هم از تحریم عبور می‌کنیم و هم گاهی از قانون. ما از قانون عبور نمی‌کنیم، اما قانون باید توسط مجلس اصلاح شود»، کلمه «عبور از قانون» نیز واکنش‌برانگیز بود. هنگامی هم که رئیس‌جمهور از روند انتخاب وزرا حکایت کرد و گفت: «برخی با صدای لرزان موافقت کردند، ما موافقت نکردیم یا استخاره هم با ما همراه نبود»، از نظر برخی نشانه ناتوانی و نداشتن فرد مناسب برداشت شد. یکی دیگر از جملات واکنش‌برانگیز این بود: «وزیر ما حداقل باید ۱۴ ساعت در روز کار کند. ما نمی‌توانیم با هشت ساعت کارمان را پیش ببریم» که با آن شوخی بسیاری شد. البته بخشی از سخنان امیدوارکننده روحانی اصلا مورد توجه کاربران شبکه‌های اجتماعی قرار نگرفت؛ مثلا «آنچه در ماه‌های گذشته شاهد آن بودیم، پیروزی قاطع ملت ایران در برابر توطئه‌های آمریکا بود. این پیروزی نه‌تنها در ایران، بلکه یک پیروزی کم‌نظیر در تاریخ است» یا اینکه «آیا بنزین و گاز ما جزء ارزان‌ترین کشورهای دنیا نیست؟ آیا آب و برق در یک قیمت متعادل نیست؟ آیا حمل‌ونقل در شرایط خوبی نیست؟». شاید همان‌طور که یک کاربر نوشته است: «مدت‌هاست سخنرانی‌های داخلی رئیس‌جمهور ریتم و متنی مشابه پیدا کرده است. تدارک یک فضای هیجانی و احساسی و البته درخواست از همه برای کمک به دولت! و این ماجرا هرازچندی و به هر بهانه‌ای تکرار می‌شود». دلیلش شاید همان باشد که مقصود فراستخواه در دیدار جامعه‌شناسان با رئیس‌جمهور مطرح کرده است: «چرخ‌دنده ساعتِ دولت شما ایراد پیدا کرده و مرتب از زمان جامعه عقب می‌ماند! جامعه ایران در حال تحول است. شکاف ادراکی جدی میان منظر شما به‌عنوان یک دولتمرد، با منظر ما همه که در محضر شما هستیم، وجود دارد». به نظر می‌رسد همراهان و مشاوران رئیس‌جمهور باید اندکی بیشتر به نحوه سخن‌گفتن او توجه کنند، شاید امید و اعتماد نیز اندکی به جامعه برگردد.

دور دنیا

مرگ برای یک تکه نان

نیویورک‌تایمز این هفته در گزارش میدانی مفصلی به فجایع جنگ یمن پرداخته است. دکلان والش در این گزارش با عنوان «تراژدی جنگ سعودی در عربستان» به این مسئله پرداخته است که فاجعه‌ای هزاران‌برابر وحشتناک‌تر از قتل جمال خاشقجی در استانبول، در کشور یمن در جریان است. بخش‌هایی از این گزارش را می‌خوانیم. پسر سه‌ساله‌ای که بی‌سروصدا روی تخت بیمارستان در شهر کوهستانی حجه افتاده، چشم‌هایش سوسو می‌زند و سینه‌اش به سختی بالا و پایین می‌رود، کیسه استخوانی است که برای نفس‌کشیدن می‌جنگد. پدرش علی الحجاجی، مضطرب بالای سر او ایستاده است. آقای حجاجی سه هفته پیش یک پسرش را در گرسنگی فراگیر در سراسر یمن از دست داده است. حالا می‌ترسد دومی را هم از دست بدهد. مسئله فقط نبود غذا در منطقه نیست: مغازه‌های خارج از دروازه بیمارستان پر از کالا و بازارها شلوغ‌اند، اما آقای حجاجی پول ندارد، چون قیمت‌ها به سرعت بالا می‌روند. می‌گوید: «من به سختی می‌توانم یک تکه نان خشک بخرم. به همین دلیل بچه‌هایم جلوی چشمم می‌میرند». جنگ ویرانگر در یمن اخیرا و بعد از برانگیخته‌شدن خشم افکار عمومی در جهان از قتل یک مخالف سعودی در استانبول بیشتر مورد توجه قرار گرفته است. سخت‌ترین انتقادها از جنگ به رهبری خاندان سعودی بر حملات هوایی متمرکز است که هزاران غیرنظامی را در مراسم عروسی، مراسم تشییع‌جنازه و اتوبوس‌های مدرسه به قتل رسانده و از بمب‌های هوشمند ساخت آمریکا بهره برده‌اند. اما کارشناسان امداد و مقامات سازمان ملل معتقدند که شکل خطرناک‌تری از جنگ در یمن برقرار است؛ یک جنگ اقتصادی که برای مردم غیرنظامی بسیار خطرناک است و می‌تواند آن کشور را به قحطی در مقیاسی فاجعه‌بار بکشاند. ائتلاف تحت رهبری شاهزاده محمد بن‌سلمان و متحدان یمنی او اقداماتی تنبیهی را برای مقابله با حوثی‌ها در شمال یمن اتخاذ کرده‌اند، اما این اقدامات- از جمله محاصره‌های دوره‌ای، محدودیت‌های سختگیرانه واردات و عدم پرداخت حقوق حدود یک میلیون کارمند- به غیرنظامیان ضربه می‌زند، اقتصاد را نابود می‌کند و میلیون‌ها نفر را در فقر فرومی‌برد. عوارض این اقدامات اقتصاد را آهسته می‌سوزاند: زیرساخت‌ها تخریب می‌شوند، مشاغل از دست می‌روند، ارزش پول کاهش می‌یابد و قیمت‌ها افزایش. اما در هفته‌های اخیر فروپاشی اقتصادی شتاب گرفته است و مقامات ارشد سازمان ملل متحد پیش‌بینی‌هایشان درباره قحطی را مورد تجدیدنظر قرار داده‌اند. مدیر امور انسانی سازمان ملل سه‌شنبه گذشته در شورای امنیت گفت که هشت میلیون یمنی درحال‌حاضر به کمک غذایی اضطراری برای زنده‌ماندن نیاز دارند و این رقم به زودی به ۱۴ میلیون نفر می‌رسد که نیمی از جمعیت یمن است. الکس دی وال، نویسنده «گرسنگی توده‌وار» که به تجزیه‌وتحلیل قحطی‌های ایجادشده به دست بشر پرداخته است، می‌گوید: «مردم فکر می‌کنند قحطی فقط کمبود غذاست، اما در یمن قحطی ناشی از جنگ اقتصادی است». نشانه‌ها همه‌جا دیده می‌شود و طبقه و قبیله و منطقه نمی‌شناسد. زن سالخورده‌ای در خیابان‌های صنعا، پایتخت یمن، در بلندگو درخواست کمک می‌کند. زهرا باجیلی فریاد می‌زند: «کمکم کنید. شوهرم بیمار است. خانه‌ای برای اجاره دارم. کمک». از حدود دو میلیون کودک مبتلا به سوءتغذیه در یمن، ۴۰۰ هزار نفر به‌شدت بیمار هستند و پیش‌بینی می‌شود که این رقم در ماه‌های آینده یک‌چهارم افزایش یابد. دکتر مکیا مهدی در درمانگاهی در شهر اسلم که هزاران پناه‌جو از حدیده را در خود جای داده است، می‌گوید: «تعجب می‌کنیم که پرونده خاشقجی این‌همه توجه مردم دنیا را به خود جلب کرده است، درحالی‌که میلیون‌ها کودک یمنی رنج می‌برند و هیچ‌کس به آنها اهمیتی نمی‌دهد». او به دختر هفت‌ساله پوست و استخوان با بازوانی مثل چوب‌خشک اشاره می‌کند. «ببین. هیچ گوشتی در تنش نیست. فقط استخوان است». حمله به حدیده که در ماه ژوئن آغاز شد، جلوی ورود کالا به شمال یمن را گرفت، ۵۷۰ هزار نفر را آواره کرد و بسیاری دیگر را در گرسنگی فروبرد. به گفته یک مقام سازمان ملل: «قحطی در اینجا بسیار بزرگ‌تر از هر چیزی است که هرکدام از حرفه‌ای‌های اینجا در همه عمرشان دیده‌اند». آقای حجاجی می‌گوید: «همه کشورهای بزرگ می‌گویند در یمن با یکدیگر مبارزه می‌کنند، اما ما احساس می‌کنیم آنها با مردم فقیر می‌جنگند». دکتر هدا رجومی، در بیمارستان صابین صنعا بچه‌ها را درمان می‌کند، اما خانواده خود او که از طبقه متوسط فرو افتاده است، در رنج‌اند. در سال گذشته فقط یک ماه حقوق دریافت کرده است. شوهرش سرباز بازنشسته است و دیگر حقوق بازنشستگی نمی‌گیرد. دکتر رجومی از میوه، گوشت و سوارشدن بر تاکسی صرف‌نظر کرده تا مایحتاج اولیه را داشته باشد. می‌گوید: «ما تا اینجا دوام آورده‌ایم، چون مردم به هم کمک می‌کنند، اما شرایط دارد سخت‌تر می‌شود».

پیشنهاد

دام فقر

نشست «دام فقر؛ در جست‌وجوی راه رهایی»، روز یکشنبه، شش آبان، ساعت ۱۶ تا ۱۸ در تالار ابن‌خلدون، دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران با حضور سارا شریعتی، سعید مدنی و... برگزار می‌شود. سارا شریعتی (جامعه‌شناس دین و استاد دانشگاه تهران) قرار است با عنوان «دین؛ عامل یا راه رهایی از فقر؟» سخنرانی کند و سعید مدنی (پژوهشگر مسائل اجتماعی ایران) نیز عنوان «فقر مزمن، نابرابری ساختاری» را برای گفته‌هایش انتخاب کرده است. احمد میدری (اقتصاددان و معاون رفاه اجتماعی وزارت کار) با موضوع «فقر و تعارض منافع»، یاسر باقری (مدیر گروه مطالعات اجتماعی مؤسسه عالی پژوهش) با موضوع «مواجهه قانون‌گذار با فقر در ایران» و رضا امیدی (عضو هیئت علمی دانشگاه تهران) با موضوع «دینامیزم فقرزایی از منظر اقتصاد اجتماعی» سخنرانی می‌کنند.